

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

49524

Aşağıdaki sorularımın, **Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum** tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Birtin

Hakkâri Milletvekili

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar'ın Eylül 2026'da Hakkâri'ye gerçekleştirdiği ziyaret sırasında yaptığı açıklamalar, Hakkâri'nin "madenin başkenti" ve "maden merkezi" haline getirilmek istendiğini, bölgenin "çinko-kurşun kuşağı" olarak değerlendirileceğini ve burada bir "maden destanı" yazılmasının hedeflendiğini ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, yalnızca yeni maden sahalarının açılmasını değil; maden çıkarma, zenginleştirme, taşıma, işleme ve izabe faaliyetlerinden oluşan kapsamlı bir madencilik-sanayi zincirinin kurulmasını öngörmektedir.

Oysa Hakkâri'nin dağları, vadileri, yaylaları, meraları, ormanları, akarsuları, su varlıkları, tarım alanları ve yaban hayatı sermaye birikiminin kullanımına açılacak birer "hammadde" değil, korunması gereken yaşam varlıklarıdır. Hakkâri, Şırnak ve Siirt birbirinden kopuk coğrafyalar değil, ekolojik ilişkiler bütünü oluşturan yaşam alanlarıdır. Bu nedenle madencilik faaliyetlerinin etkisi ruhsat sınırlarıyla sınırlı kalmayacak; su havzalarına, toprağa, meralara, tarıma, hayvancılığa ve canlı yaşamına yayılarak bölgesel bir ekolojik tahribata dönüşebilecektir.

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı ve ilgili kamu kurumlarınca hazırlanan geçmiş dönem fizibilite çalışmalarında Hakkâri-Şırnak hattındaki kurşun-çinko yataklarının zenginleştirilmesi ve işlenmesine yönelik modeller ortaya konulmuştur. Bu çalışmalar, madenciliğin yalnızca cevher çıkarılmasından ibaret olmadığını; yoğun su ve enerji kullanımı, kimyasal süreçler, atık oluşumu, ulaşım altyapısı ve geniş sanayi alanlarıyla birlikte ele alınması gerektiğini göstermektedir. Siirt Organize Sanayi Bölgesi'ndeki Lineer Metal Çinko Tesisi de bu zincirin önemli halkalarından biridir. Şirketin kendi açıklamalarında, başta Hakkâri olmak üzere bölgedeki madenlerden sağlanacak cevherin Siirt'e taşınarak işleneceği; çinko ürünlerinin yanı sıra kurşun, kadmiyum, nikel ve kobalt içeren yan ürünlerin üretileceği belirtilmektedir.

Burada temel soru, doğal varlıkların ne kadar işletileceğinden önce hangi kamu yararı anlayışıyla ve kimin yararına işletileceğidir. Yatırım, istihdam ve kalkınma gerekçeleriyle doğal varlıkların şirketlerin kullanımına tahsis edilmesi; buna karşılık suyun kirlenmesi, toprağın ve meraların tahrip edilmesi, habitatların parçalanması, canlı yaşamının zarar görmesi ve ekolojik restorasyon maliyetlerinin topluma bırakılması kamu yararı olarak değerlendirilemez. Kârın özelleştirilip ekolojik bedelin toplumsallaştırıldığı bir madencilik modeli kabul edilemez.

Ekolojik toplum perspektifinde insan doğadan ayrı değildir. Bir dağın parçalanması, bir vadinin maden sahasına dönüştürülmesi, bir su varlığının üretim sürecine tahsis edilmesi veya bir meranın kullanım dışı bırakılması yalnızca arazi kullanım değişikliği değil, yaşam ilişkilerinin ve ekolojik bütünlüğün parçalanmasıdır. Bu nedenle Hakkâri'nin dağları, suları, toprağı ve meraları yalnızca ekonomik değerleri üzerinden değil, yaşamın devamlılığı açısından taşıdıkları değer üzerinden ele alınmalıdır. Hakkâri ve bölge kentlerinde yeni maden sahaları açılmadan,

mevcut ruhsatlar genişletilmeden ve işleme kapasitesi artırılmadan önce; havza ölçeğinde kümülatif ekolojik etki değerlendirmesi, bağımsız hidrojeolojik çalışmalar, su bütçesi ve ekolojik taşıma kapasitesi analizleri, biyoçeşitlilik araştırmaları ve uzun vadeli ekolojik restorasyon planları yapılmalıdır. Halkın, yerel yönetimlerin, köylülerin, çiftçilerin, meslek odalarının, üniversitelerin ve ekoloji örgütlerinin karar süreçlerine etkin katılımı güvence altına alınmalıdır.

Hakkâri ve bölge kentlerinin geleceği yeraltından ne kadar maden çıkarılacağıyla değil; suyunun, toprağının, dağlarının, meralarının, ormanlarının ve canlı yaşamının ne ölçüde korunacağıyla belirlenmelidir. Bu nedenle madencilik politikaları sermaye ve rantın ihtiyaçlarından değil; yaşam hakkı, su hakkı, ekolojik bütünlük, halkın karar hakkı, kamusal yarar ve kuşaklararası adalet temelinde yeniden ele alınmalı; geri dönüşü olmayan ekolojik tahribat riski taşıyan faaliyetler, bilimsel değerlendirmeler ve demokratik katılım tamamlanuncaya kadar durdurulmalıdır.

Bu bağlamda;

1. Hakkâri’de devam eden ve planlanan maden projelerinin her birinin ayrı ayrı değil, Hakkâri-Şırnak-Siirt ekolojik bütünü içinde oluşturacağı toplam yıkımın değerlendirilmesi için Bakanlığınızca bölgesel bir çevresel değerlendirme yapılmış mıdır?
2. ÇED süreçlerinde “proje bazlı” değerlendirme yerine aynı havzada bulunan madenlerin birlikte yarattığı kümülatif ekolojik tahribatı esas alan bağlayıcı bir uygulama bulunmakta mıdır?
3. Hakkâri’de doğal yaşam alanları, su varlıkları, meralar, ormanlar ve biyoçeşitlilik bakımından geri dönüşü olmayan zarar oluşturma riski bulunan kaç maden projesi bulunmaktadır? Bu projelerden kaçına izin verilmiş, kaç devam etmektedir?
4. Hakkâri’de madencilik faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkabilecek ağır metal, kimyasal kirlilik, asit maden drenajı ve tehlikeli atık risklerine ilişkin bağımsız ve sürekli bir ekolojik izleme sistemi bulunmakta mıdır?
5. Hakkâri’de çevresel tahribat oluşturduğu tespit edilen maden işletmeleri hakkında bugüne kadar kaç kez denetim yapılmış, kaç işletmeye yaptırım uygulanmış ve kaç işletmenin faaliyetleri ekolojik zarar nedeniyle durdurulmuştur?
6. Siirt’teki cevher işleme ve izabe tesislerinin Hakkâri ve Şırnak’taki maden sahalarıyla oluşturduğu bölgesel ekolojik zincir Bakanlığınızca tek bir çevresel süreç olarak değerlendirilmiş midir? Değerlendirilmediyse bunun gerekçesi nedir?
7. Maden projelerinde “telafi edilebilir zarar” yaklaşımı yerine ekolojik tahribatı oluşmadan önleme ve ihtiyat ilkesi esas alınmakta mıdır? Geri dönüşü olmayan zarar riski bulunan projelerde izinlerin durdurulmasına yönelik bağlayıcı bir uygulama var mıdır?
8. Hakkâri ve bölge kentlerinde tahrip edilmiş maden sahalarının ekolojik restorasyon ve doğal yaşamın yeniden kurulması için hangi çalışmalar yürütülmektedir? Bu çalışmaların sonuçları kamuoyuna açıklanmakta mıdır?

9. CED süreçlerinde yerel halkın görüşlerinin alınması dışında, yaşam alanları doğrudan etkilenen yurttaşların karar üzerinde gerçek ve bağlayıcı bir söz hakkına sahip olmasını sağlayan herhangi bir mekanizma bulunmakta mıdır?
10. Bakanlığınız, Hakkâri başta olmak üzere Şırnak ve Siirt'te ekolojik taşıma kapasitesi belirleninceye kadar yeni maden projeleri ve kapasite artışlarının sınırlandırılmasını, ağır ekolojik tahribat oluşturan mevcut faaliyetlerin yeniden incelenmesini ve doğal yaşam varlıklarının korunmasını önceleyen yeni bir çevre politikası geliştirecek midir?